

Mae gofalu am eich hanifeiliaid yn dechrau dan ddaear!

Dan amgylchiadau ffafriol, gellir amcangyfrif bod poblogaeth iach o mwydod yn gallu prosesu rhyw 12 tunnell o bridd a deunydd organig y flwyddyn, a bod mwy o bwysau o greaduriaid dan yr wyneb mewn pridd iach nac ar yr wyneb. Cynhyrchwyd ffigurau ar sail ymchwil a wnaed yng Ngorsaf Ymchwil Rothamstead yn amgrymu bod hyd yn oed pridd gwael yn cynnal 250,000/yr acer (62/m²), tra gellir cael hyd at 1,750,000/yr acer (432/m²) ar borfeydd bras, toreithiog. Bydd y daflen wybodaeth hon yn eich goleuo ynglŷn a'r creaduriaid hyn sydd dan y ddaear, ac yn dangos pam eu bod mor hanfodol i amaethu effeithiol uwch eu pennau!

MWYDOD /PRYFED GENWAIR AC IECHYD Y PRIDD

Mae mwydod yn gwella ansawdd y pridd drwy lusgo deunydd organig i lawr gan gymysgu pridd a chreu twneli sydd yn gwella draeniad.

Mae baw pridd mwydod yn gyfoethog mewn maetholion planhigion wedi eu hailgylchu, a gallant gynnwys hyd at 40% o hwmws mwy llesol nac sydd yn y 23cm cyntaf o haen uchaf y pridd. Danghosodd ymchwil yn yr UDA bod y baw ffres yn gallu cynnwys cymaint a phum gwaith mwy o nitrogen hygrych, saith gwaith mwy o ffosfforws hygrych, ac unarddeg gwaith mwy o botash hygrych nac yn yr haenau pridd uchaf sydd yn eu hamgylchynu. Amcangyfrifir bod tua 3,000 o wahanol rywogaethau o mwydod i'w cael ar draws y byd, gydag ugain ohonynt yn y Deyrnas Unedig. Mae tri grwp neu ecodeip sy'n fwy cyffredin:

RHYWOGAETHAU SY'N BYW MEWN DEUNYDD ORGANIG (EPIGEIC)

Yn byw ar wyneb y pridd neu yn agos at yr wyneb.

Yn tueddu i beidio a thyllu i mewn i'r pridd.

Yn bwyta defnydd sy'n uchel mewn deunydd organig,

e.e. gwreiddiau a blagur planhigion sy'n pydru, dom a deiliach.

Yn atgynhyrchu'n gyflym.

Hyd eu bywyd yn fyr.

Yn aml eu lliw yn goch llachar, heb streipiau.

Is-grwp o'r rhain yw mwydod compost- Mae'n well ganddynt amgylchedd twym a llaith gyda chyflenwad parod o ddeunydd compost ffres. Byddant yn bwyta hwn yn ddiymdroi ac yn atgynhyrchu'n hynod o gyflym. Tuedda mwydod compost i fod yn goch llachar ac yn streipiog, ac maent yn fwy na'r rhan fwyaf o mwydod llawn dwf eraill.

RHYWOGAETHAU SY'N BYW YN YR HAEN UCHAF O BRIDD (ENDOGEIC)

Yn byw o fewn 20-30cm i'r wyneb yn haen uchaf y pridd.

Yn bwyta swmp sylweddol o bridd a deunydd organig pydredig.

Yn turio drwy'r pridd, gan amlyncu wrth fynd, gan greu tyllau yn ymestyn allan yn wastad a chan gymysgu pridd yr haen uchaf - byddant yn ailddefnyddio'r tyllau i ryw bwynt.

Dim yn bwysig mewn ymgorffori sbwriel ar wyneb y pridd.

Yn cynhyrchu baw digon caled.

Yn atgynhyrchu'n gyflym-yn fras 1.4 o rai bach i bob un oedolyn yr wythnos mewn rhai rhywogaethau!
Heb liw croen. Fel arfer yn llwyd gwan neu'n felyn.

RHYWOGAETHAU SY'N BRESWYLWYR ISBRIDDOEDD (ANECIG)

Yn turio'n ddwfn ('ymbalfalwyr y nos')

Yn creu tyllau mawr unionsyth parhaol hyd at 2 fetr o ddyfnder ym mhroffil y pridd.

Yn codi i'r wyneb i fwyta, gan lusgo gwaddodion planhigion a deunydd planhigol byw i lawr i geg y twll iddo feddalu a chael ei fwyta.

Yn gyfrifol am lawer o'r baw mwydod a welir ar wyneb y borfa -fel arfer wedi cael ei ollwng ger mynediad eu tyllau. Caiff trin tir a chylchdroadau cnydau sy'n lleihau lefelau gwaddodion ar wyneb y ddaear ddylanwad mawr ar y poblogaethau hyn.

Er mwyn osgoi cael eu traflyncu gan ysglyfaethwyr, datblygodd y rhywogaeth *L. Terrestris* wrychyn codadwy a elwir yn seta, sy'n gafael yn wal y twll. O liw tywyll o gwmpas y pen, ac yn oleuach tua'r gynffon.

CADW EICH PRYFED GENWAIR/MWYDOD

Mae nifer o elfennau'n dylanwadu ar y nifer o mwydod:

Tymheredd y pridd - Mae'r rhan fwyaf o rywogaethau o mwydod yn hapus mewn tymheredd amrywiol, ond iddo beidio gostwng yn is na thua 7°C. Yn is na hyn bydd y boblogaeth oedolion yn lleihau er i'r wyau bara'n hyfyw.

Y cynnwys o ddeunydd organig - Heb ddeunydd organig, nid yw'r boblogaeth o mwydod yn medru cynnal ei hun. Mae lleihad yn nifer y pryfed/mwydod mewn priddoedd sy'n brin o ddeunydd organig.

pH y pridd - Caiff pridd asidig ddylanwad difrifol ar y nifer o mwydod-ac er y daethpwyd o hyd i rai rhywogaethau yn y Deyrnas Unedig ar pH 4.3, yr amodau mwyaf ffafriol yw pH 6.

Cywasgu pridd - I ryw bwynt gall cywasgiad pridd symbylu poblogaethau o mwydod i fwrw baw, ond fe gânt eu llesteirio rhag tyllu pan fo'r pridd wedi ei gywasgu, gan gymhlethu materion cywasgiad. Mewn pridd sydd wedi ei awyru'n dda, mae symudiad y mwydyn yn gweithredu fel piston, yn gwasgu aer yn ddyfnach i mewn i'r pridd, yn gwella draeniad, a gwella derbyniad maetholion. Mae eu tyllau'n bwysig iawn hefyd er mwyn caniatáu i ddŵr i fynd i mewn a thrwy'r pridd. Bydd y mewnlifiad yma o ddŵr yn anfon aer allan o'r pridd iddo gael ei ddisodli gan aer 'ffres'.

Rhagor o wybodaeth-

<http://www.earthwormsoc.org.uk>

<http://www.webmesh.co.uk/darwinworms3.htm>

<http://www.nhm.ac.uk/nature-online/life/other-invertebrates/earthworm-slideshow/index.html>

Cynhyrchwyd y daflen wybodaeth hon gan y Cynllun PROSOIL, a ariannwyd drwy'r Cynllun Datblygu Gwledig i Gymru 2007-2013 wedi ei gyllido gan **Llywodraeth Cymru a'r Gronfa Amaethyddol Ewropeaidd er Datblygu Gwledig.**